

Eliza Ortemska
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Strach ma wielkie oczy

[A. Has-Tokarz, *Horror w literaturze współczesnej i filmie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2010]

Co oznacza słowo „horror” we współczesnym świecie? Czym jest ono dla współczesnego odbiorcy i czytelnika? Pytania te, choć często stawiane, pozostawały w rodzimej literaturze niedostrzegalne i jakby ignorowane, a co za tym idzie – znikwały w końcu w cieniu popkulturalnego tabu. Polskie badania nad horrorem ograniczyły się do filmoznawczych analiz, przez co spragniony szerszej wiedzy tematycznej czytelnik wciąż musiał zwracać się ku pozycjom zagranicznym.

Monografia autorstwa Anity Has-Tokarz, doktor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, która na swoim literackim koncie posiada już niejedną publikację dotyczącą zarówno kina, jak i literatury grozy, stanowi doskonale kompendium wiedzy w zakresie horroru, tak długo wyczekiwane przez polską literaturę. Niewątpliwie *Horror w literaturze współczesnej i filmie* spełnia główny cel autorki, jakim było poszerzenie rodzimego stanu badań nad tymże gatunkiem. Atutem, który przewyższa efekty dotychczasowych analiz dostępnych na rynku literackim, jest komparatystyczny i syntetyczny status owej monografii. Autorka skupia się nie tylko na filmie i literaturze, sięga także do współczesnej kultury i mediów, takich jak serial telewizyjny, internet, prasa czy komiks. Nie brak w pracy odwołań do polskich i zagranicznych badaczy, jak i do teorii psychologicznych, socjologicznych czy antropologiczno-kulturowych. Imponuje starannie dobrana, obfita bibliografia oraz dopracowane przypisy. Monografia ta, jak pisze sama Has-Tokarz, ma charakter teoretyczno-empiryczny. Badaczka wiele problemów analizuje bowiem z punktu widzenia odbiorcy, co sprawia, że styl pracy zrozumiały okaże się zarówno dla laika jak i dla konesera. Książka podzielona jest na pięć rozdziałów opatrzonych wstępem i zakończeniem. Po określeniu defi-

nicji oraz wyznaczników formalnych horroru, skomentowanych i otoczonych przykładami zaczerpniętymi z teorii badaczy literatury i filmu, opisana zostaje w sposób bardzo dokładny historia gatunku, począwszy od rozwoju literatury grozy, poprzez rozwój filmu, aż do jego współczesnych form spotykanych w kulturze. Osobny podrozdział poświęcony jest polskiej tradycji horroru. Nie brakuje odwołań do arcydzieł zarówno literackich jak i filmowych, a autorka nie poprzestaje jedynie na skostniałych schematach „klasyki gatunku”, odwołując się do mniej znanych przykładów literatury polskiej i europejskiej. Takie świeże ujęcie klasyki literatury sprawi być może, że *Horror w literaturze współczesnej i filmie* stanie się zachętą do ponownego spojrzenia nie tylko na rodzimą twórczość, lecz także na klasyków, takich jak Fiodor Dostojewski, William Shakespeare, czy Lew Tolstoj.

Kolejne dwa rozdziały stanowią doskonały przewodnik po świecie horroru, pełen informacji o jego budowie, specyfice, schematach fabularnych opatrzonych przykładami, cechach przestrzeni i mechanizmów nim rządzących oraz postaciach, jakie w nim występują. W jaki sposób operuje się strachem w horrorze, jakie są jego walory estetyczne i na czym polega suspens, to tylko niektóre z pytań, na które odpowiada autorka. Szczególną uwagę badaczka zwraca również na monstra i antybohaterów występujących w horrorach. Znajdziemy tu opisy wampira, wilkołaka, diabłów i demonów, mutantów, a także szeregu innych, przerażających nas postaci. Ostatni rozdział poświęcony jest miejscu literatury grozy we współczesnym świecie, intermedialności horroru i teoriom psychologicznym, badającym jego wpływ i oddziaływanie na ówczesnego odbiorcę.

Monografia napisana przez Anitę Has-Tokarz stanie się gratką nie tylko dla miłośników horroru i jego badaczy. Jest to pozycja przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców, napisana przejrzystym językiem, pełna konkretnych, dobrze dobranych przykładów i cytatów. *Horror w literaturze współczesnej i filmie* stanowi nie tylko bibliograficzny niezbędny każdego fana literatury i filmów grozy – badaczka wskazuje bowiem na kulturową rolę horroru we współczesnym świecie i jego uniwersalność. Rozjaśnia problematykę gatunku, obalając tym samym wiele stereotypów i nieporozumień, co miejmy nadzieję, sprawi, że zainteresowanie horrorem w kręgu rodzimej literatury przestanie ograniczać się do znanych już wszystkim, europejskich pozycji naukowych, a otworzy nowy zakres badań nad tym arcyciekawym, choć wciąż niedocenianym gatunkiem.